

Frederik Ludvig Norden.

En dansk Forskers Pionerarbejde i Ægypten.

Af Chr. Bendix Thostrup.

Den danske Arkæolog Frederik Ludvig Norden, som for 200 Aar siden vendte hjem fra sin Rejse til Ægypten 1737—38, var Søofficer; han lønnedes og avancerede som saadan. Desværre fik han kun en kort Levetid, han var født i Glückstadt 1708 og døde allerede 1742.

Hans fremragende Evner som Tegner henledede allerede tidligt Kong Christian VI's Opmærksomhed paa ham; han sendtes for kongelig Regning paa Studierejse til Holland og Frankrig samt Italien, hvor han havde Forbindelse med Datidens største Kunstnere og blev Medlem af det florentinske Akademi.

Det var Meningen, at han skulde studere Mekanik, Hydraulik, Dokvæsen, m. v., men selv om han dyrkede disse Fag, var det dog den gamle Kunst, der havde hans Hjerte, og hans Omgang med den bekendte Diplomat og Arkæolog Baron Philippe de Stosch, født i Kustrin 1691, død i Florens 1757, førte ham ind paa Studiet af ægyptisk Historie, kunstnerisk set.

Foruden at blive Akademimedlem i Florens fik han „Antikvitetsordenen“ eller „Den skjulte Orden“, hvis Ordenstegn blev baaret skjult — en besynderlig Tanke nu om Dage.

I 1737 havde han efterhaanden modtaget alt, hvad han kunde forvente fra Admiralitetet og Kongen i Form af forlænget Orlov og Ekstralønning, men han havde ogsaa gjort stor Fremgang i Udførelsen af de Opgaver, der var stillet ham; hans Mapper indeholdt

Tegninger af Dokker, Arsenaler, Bolværker, Skibe Galejer, o. s. v. fra Holland, Toulon, Marseille, Genua, Livorno, Venezia, Malta og flere andre Steder, og han kunde med god Samvittighed modtage sin Udnævnelse til Premierløjtnant i Marinen, da han det nævnte Aar vendte hjem.

I Fædrelandet forstod man, at man her stod over for en fremragende Forsker, som det vilde være meningsløst at holde inden for Militærets Rammer, og hans Velyndere udvirkede, at han fik Kongens Understøttelse til en Rejse til Ægypten med videnskabelige Formaal; denne skal vi senere komme tilbage til.

Efter veludført Rejse kom Fr. Ludv. Norden hjem sidst paa Aaret 1738, og vi kan altsaa nu fejre en 200-Aars Begivenhed, der satte Spor i Ægyptologien, for saa vidt som Nordens Dagbøger og Optegnelser er Grundlaget for det Værk, der bærer hans Navn, „Voyage d'Égypte et de Nubie“, 1755, et Pragtværk efter sin Tid.

Den 9. Januar 1739 blev han Kaptajnløjtnant og den 30. Oktober Kaptajn; hermed var hans Avancement afsluttet, men hans militære Liv førte ham til England, hvor han efter Ordre skulde deltage i den østrigske Arvefølgekrig. I England blev han Medlem af Videnskabernes Selskab, og han udgav „Drawings of some Ruins and Colossal Statues in Egypt“, saa der har næppe været Tale om megen Krigsdeltagelse. Desværre udviklede der sig nu hos ham en dødelig Brystsyege, som han vilde søge Lindring for i Syden, men Døden indhentede ham i Paris.

Hans franske Hovedværk er udgivet 1750—55, det er oversat paa Engelsk og Tysk, og den kendte Præst J. Stauning har behandlet det paa Dansk.

Fr. L. Nordens Fortjeneste som Arkæolog er utvivlsom stor, og især Ægyptologien kan takke ham for, at hans Tegninger i den franske Udgave aabnede Verdens Øjne for gammelægyptisk Kultur. Hvad dette vil sige, forstaar enhver i vor Tid; Tut ank Amons Skatte og alt det øvrige, der i Aarenes Løb er fremdraget af Kulturlagene ved Nilen, berettiger os til at være stolte af vor her omtalte Landsmand og forpligter os til at mindes ham og hans Gerning — ligesaa hans 29 fortrinlige Kort over Ægypten.

Hans oprindelige Værk (1755) findes kun sjældent; hermed forholder det sig saaledes, at Kongen overlod Tegninger og Dagbøger til Videnskabernes Selskab paa den Betingelse, at dette skulde betynde Udgivelsen. Det blev til kun faa Eksemplarer, af hvilke de fleste straks solgtes i England og Tyskland. Nordens Ven, Maleren og Tegneren Carl Marius Tuscher, der var indkaldt fra Livorno til Danmark for Anledningen, forsynede Værket med 159 Kobberstik;

forøvrigt var Norden selv dygtig til at behandle Gravstikken, han raderede personligt en af Tavlerne til sine engelske „Drawings“.

At Fr. L. Norden foretog sin ægyptiske Rejse efter kongelig Befaling, ser vi af Regnskaberne. Juvelerer Seligmann Berend Salomon fremsendte en Kvittering fra sin Agent i Livorno, Salomon Aglup, i Følge hvilken Norden havde faaet udbetalt 2200 Piastre, omtrent 2000 Rdl. Banco, og Tyske Cancellie videresendte den 21. Oktober 1738 Kvitteringen til „Particulaircammeret“, der da skulde fremskaffe en kgl. Resolution for Beløbets Udbetaling.

Om selve Premierløjtnantens Rejse skal vi kortelig fortælle, at den startedes fra Livorno, der paa de Tider var en betydelig Handelsstad og Søfartsby med Forbindelser til hele Middelhavet. Det er betegnende for Tidens Trafikforhold, at han i Juni 1737 naaede til Alexandria fra Livorno efter 30 Dages Sejlads, og næppe under meget bekvemme Skibsforhold; hans Foragt for Rejsebesværligheder minder stærkt om den gamle Professor Valdemar Schmidt, der i vor Tid, sin høje Alder til Trods, roligt satte sig op i en 3die Klasses Jernbanevogn og rullede til sit kære Ægypten.

Fr. L. Norden blev syg af Lungebetændelse efter Sørejsen, og da der tillige var Oprør i Ægypten, saa det sort ud for ham, men ikke desto mindre arbejdede han af al sin Evne. Efter nøje at have undersøgt Alexandria og Omegnen rejste han til Cairo, hvor han maatte blive i fire Maaneder, fordi Vejene saavel til Lands som til Søs var usikre at befare, men han fik derved en god Lejlighed til at arbejde ved Pyramiderne og de andre Oldtidsminder i denne Egn.

Før ham havde kun faa Europæere befaret Nilen, og det var derfor med Spænding, han den 17. November 1737 paabegyndte sin Nilrejse. Han ledsagedes af en kristen Syrier, en Jøde, der var Tolk, en koptisk Præst og to romerske Missionærer, og han var forsynet med anbefalinger fra Paschaen til Provinsernes Statholdere.

Den 4. December naaedes Hovedstaden Girge i Øvreægypten, den By, der betragtedes som Stedet, hvor Tyrkernes Herredømme og Indflydelse ophørte ad denne Kant; hinsides det herskede Araberne og de indfødte Stammer.

Rejsen gik videre over det gamle Thebe (Karnak), hvor de interessante Ruiner blev tegnede og beskrevne, til Syene, hvortil han ankom den 18. December. Syene ligger nær ved Nilens første Fald, der nøje blev undersøgt sammen med Ell-sag-Øen, og, imod den tyrkiske Befalingsmands Raad og Forestillinger om, at man uden for de tyrkiske Autoriteters Myndighedsomraade var prisgivet Indbyggernes Rovbegærlighed og vilde være i bestandig Livsfare, fastholdt Løjtnant Norden sit Forsæt at drage videre ind i Nubien.

Den 27. December indskibede han sig atter og drog af Gaarde. Øen Phile blev besøgt, men Maurerne forhindrede ham delvis i at aftegne Hieroglyfferne paa Isistemplet og de andre Monumenter — og dog medbragte han derfra uvurderlige Resultater. Ad Nilen naaede han den 4. Januar 1738 helt frem til den nubiske Stad Derri, men her taarnede Modgangen sig saaledes op for ham, at han indsaa, at han ved at fortsætte længere op ad Floden, ikke alene vilde sætte sit Liv i den største Fare, men at han vilde sætte alle sine Samlinger, alle Togtets Resultater paa Spil, og den Risiko kunde han ikke forsvare at løbe. Han havde overskredet Grænsen mellem Ægypten og Ætiopien og maatte være tilfreds med at han overhovedet var naaet saa langt. Tilbagerejsen paabegyndtes den 7. Januar og endte den 23. Februar i Cairo. Paa Vejen passeredes han den 30. Januar af tre Europæere, sandsynligvis den engelske Rejsende og Bjergbestiger Richard Pococke (1704—65), der er kendt fra sine Farter i Syrien, Ægypten og Europa, men hvis Resultater i Ægypten paa ingen Maade taaler Sammenligning med Nordens.

Den unge danske Forsker havde paa sin Ekspedition mange Gange fornødent at lægge stor Klogskab, Aandsnærværelse og Mod for Dagen, især da han ikke var Sproget mægtigt, men ofte var prisgivet Tolken og dennes Forhandlinger; det tjener ham til Ære, at saavel han selv som hans Personel uden større Ubehageligheder slap velbeholdne uden om Maurernes Begærlighed og krigeriske Sindelag. Fr. L. Norden betegnes som en paalidelig Forsker, en sanddru Karakter, der altid søgte Sagens Kerne. Hans nøgterne Optegnelser fortæller kun, hvad han har set og undersøgt, men det er til Gengæld behandlet til Bunds.

Som Orientalist og Geograf var han saa betydelig, at han fortjener at mindes.

Kilder: Admiralitetets Kopibog 25/8 1732, 13/10 1733, 7/5 1734, 24/2 1736, 17/11 1739.

Kongelig Resolution Nr. 144, Krigscancelliets Expeditioner.

Tyske Cancellies indenlandske Affairer, 21/10 1738, Concept og Indlæg til kongelig Missive.

„Athene“, udgivet af Christian Molbech, syvende Bind, December 1816, pp. 533—548. (Kjøbenhavn).

T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: „Officerer i den dansk—norske Sæetat“, II, pp. 255—257. (København 1935).

Værket „Voyage d’Egypte et de Nubie“ 1755, findes paa:

Det kongelige Bibliotek i København, Katalog 28170, og Universitetsbiblioteket i København, Afdeling I, Fiolstræde, Katalog Afr. 24329, Fol.